

Birinci Dünya Savaşı Sürecinde Gerçekleşen Olaylar ve Bu Olaylar Karşısında Kazak Aydınlarının Tavrı¹

Enver Kapağan*

Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Bölümü, Kastamonu.

Öz

Birinci Dünya Savaşı insanlık tarihi boyunca hafızalardan silinmeyecek birçok acı ve yıkıma sebep olmuştur. Bu acı ve yıkımların en çok hissedildiği coğrafyalardan birisi de Orta Asya'dır. Bu coğrafya Rusya'nın savaşta kendisini garantiye almak ve düşmanlarına üstünlük sağlamak için insan ve maddi kaynak olarak gözünü diktiği yegâne merkez haline gelmiştir. Bölgenin en geniş coğrafyasına sahip Kazakistan da bu gelişmelerden en çok zarar gören ülkelerden biri olmuştur. Halk özellikle ağır vergiler altında ezilmekteydi. Buna bir de eli silah tutan tüm erkeklerin askere alınması eklenince, 1916 yılında tüm Orta Asya'da olduğu gibi Kazakistan'da da isyanların başlamasına sebep olmuştur. İsyancılar çok sert ve acımasız bir biçimde bastırılmış ve halk adeta kıyıma uğramıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sebep olduğu ağır vergiler ve devamında gelen isyana eli kalem tutanlar ile halk ozanları da kayıtsız kalmamışlar. Şair, ozan ve yazarların büyük çoğunluğu halkın duygularına tercüman olarak yapılanların kabul edilemeyecek derecede olduğunu ifade etmişlerdir. Bunu bazen direkt bazen de üstü kapalı ve sembolik ifadelerle olayları eleştirmek suretiyle eserlerinde yer vermişlerdir. Bu yazar ve şairler halkın altından kalkamayacağı bir hal alan Rus hükümetinin yaptıklarını şiirlerine taşıyarak halkın birlik içinde hareket etmesini dilerken yapılan yanlışları da ortaya koymuştur. Bu çalışmamızda, Birinci Dünya Savaşının sebep olduğu olayların Kazak aydınlarında nasıl karşılık bulduğu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: 1916 olayları, Kazak, Şiir, Birinci Dünya Savaşı.

The Events During the First World War and the Approaches of Kazak Intelligents

Abstract

First World War caused many severe and destructive events which cannot be erased from human memory. One of the area where the severe and destructive consequences of the war took place is Middle Asia. This area became a center for Russia which stared this land for its pecuniary resource and human power to guarantee itself and to outmaneuver against its enemies. Kazakhstan, has the largest area in the region, was one of the country which suffered a lot from the consequences. People were suffering under overtax. With recruiting all the men, in 1916 like the whole Middle Asia, a riot started in Kazakhstan. The rebellions were suppressed severely and people exposed to the slaughter. The literary people and the tellers did not become indifferent to the overtax and the rebellion which caused by First World War. Many of the poets, tellers and writers expressed the feelings of the people that the events taking place in thier countries are unacceptable. They sometimes reflected their opinions directly and sometimes implicitly or with symbols in their works. These writers and poets, presented the things that Russia government did which were too much for his people in his poems and wished his people moving together. In the study, how the events which First World War caused will take place in poems in Kazakhstan literature.

KeyWords: 1916 events, Kazak, Poetry, First World War.

*Yazışma adresi. Email: ekapagan@kastamonu.edu.tr

¹ Bu makale 16-18 Aralık 2014 tarihlerinde Sakarya Üniversitesi'nde düzenlenen " Uluslararası Savaş ve Edebiyat" konulu uluslararası sempozyumda bildiri olarak sunulmuş, başlık ve içeriğinde ufak değişiklikler yapılmıştır.

1. Rusya ve Kazak Türkleri Coğrafyası

Özellikle büyük kısmı geniş bozkır ve ovalardan oluşan Kazak toprakları her zaman için komşuların iştahını kabartmış ve acılardan en çok nasibini alan coğrafyalardan biri olmuştur. Bu yüzdendir, hammadde ve tarımsal olarak verimli topraklara sahip olmasına rağmen ve o kadar geniş coğrafyaya sahip olan ülke (Kazakistan) nüfus olarak dünyanın en az yoğunluktaki topraklarından biri olarak kalmıştır. Çünkü tarihte en çok savaş, sürgün ve kıyıma maruz kalmış yerlerden birisidir.

Son olarak, Rusların işgaline uğrayan Kazak toprakları geçmişteki yaşadığı acıların kat be kat fazlasını hem Çarlık Rusya'sı, hem de Sovyet Rusya'sı döneminde yaşamak zorunda kalmıştır. Özellikle de Çarlık Rusya'sı döneminde bu acılar Birinci Dünya Savaşı ile birlikte zirveye ulaşmıştır.

İşgal altındaki tüm Türk dünyasında olduğu gibi Kazak Türkleri de Ruslara karşı çok sert mukavemet göstermişlerdir. Bunu sadece vergiler, askere alma ya da toprak reformu gibi sebepler ile açıklamak yanlış olur. En başta hiçbir millet esaret altında yaşamayı kabul etmez. Hele tarih boyunca bağımsızlığına düşkünlüğü ile ün yapan ve her zaman bu yolda ölmeyi çok rahatlıkla göze alabilen, savaşçı özelliği ile tanınan Türk milleti için bunun kabul edilmesi veya bu yönde bir meyil gösterdikleri varsayımı ancak coğrafyayı ve bu coğrafyada yaşayan insanları tanımamakla açıklanabilir. Demek ki, çıkan isyanların birinci nedenini insanların egemenliklerini kazanma isteği, arzusu teşkil eder. Bunun yanında Rusların toprak politikası, halka çektiği sıkıntılar, yüklediği vergi yükü gibi sebepler de halkın nefretini artırmış ve başkaldırılarının çok sık meydana gelmesine vesile olmuştur. Çünkü bu dönemde Rusların tüm Türkistan coğrafyasında olduğu gibi Kazak topraklarını da işgal etmeleri beraberinde başkaldırılarını ve isyanları getirmiştir (Saray, 1993: 60-61). Hatta Rus idaresi altında yaşadığı dönemde sadece Kazakistan topraklarında maruz kaldıkları insanlık dışı muameleden dolayı ölen Kazakların sayısı 4,5 milyondur. Bugün bile Kazakistan'daki Kazak nüfusunun 13 milyon civarında olduğu dikkate alındığında ne denli büyük bir vahşet olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu yönüyle bu veriler 2. Dünya savaşıyla katledilen altı milyon Yahudi'den sonraki dünyada gerçekleştirilmiş en büyük katliamdır. Bütün bunlar Kazak insanının egemenlik uğruna verdiği mücadeleyi ve maruz kaldığı zulmü göstermesi açısından önemlidir (Saray, 1993: 7). Özellikle de Rusların zorla benimsetmeye çalıştığı hayat şartları ve halkın topraklarının ellerinden alınması büyük huzursuzluklara sebep olmuş ve Ruslara karşı ciddi direnişlerin başlamasına vesile olmuştur. Başkaldırılarının çoğu başarısızlıkla sonuçlansa da milli unsurların korunması ve milli davalar konusunda halkta bilinçlenme ve birlikte hareket etmeyi meydana getirmesi bakımından önemlidir. Bu süreçte aydınlar da önemli vazifeler yüklenerek sahip oldukları sanatları vasıtasıyla milli menfaatleri ön plana alan ve halkın duygularını ortaya koyan eserler vermişlerdir (Arıkan, 2010: 241).

Çünkü Türkistan'da öncelikle askeri işgal hareketi olarak başlayıp sonra vatanlarından sürmek için halkı ezme, topraklarını terk etmeye zorlama gibi sıkıntılı

bir sürecin sonunda “*enternasyonal*” başlığı altında girişilen Ruslaştırma hareketine yine en sert direnci gösterenler şair ve yazarlardır. Bunların sarıldığı ve bu noktada halkı bilinçlendirmeye çalıştığı temel nokta milli aydınlanma hamleleridir. Bu yüzden bir bayrak gibi kullandıkları şiirlerinde dil ve edebiyat alanlarında verdikleri eserlerle ciddi bir muhalefet oluşturdukları gibi milli ve manevi değerleri göz ardı etmeden kendini ve dünyayı öğrenme hamleleri ile de modern dünya ile bütünleşme yoluna gitmişlerdir. Bu da beraberinde milli aydınlanmayı getirmiştir (Öner, 2006: 175).

Özellikle de Rusya’nın her savaş sürecinde Türkistan coğrafyasını insan ve kaynak ambarı olarak görüp ve insanları kendilerine ait olmayan bir savaşa dâhil etmek için zorlaması başta aydınlar olmak üzere tüm Türkistan’da ciddi huzursuzluğa sebep olmuştur. Bunun neticesinde çok geniş bir coğrafyada isyanlar başlamış ve insanlık tarihinde eşine az rastlanır sert önlemlerle isyan bastırılır. Bu süreçte aydınlar da sadece sanatları ile değil fiilen de halka destek vererek isyana iştirak ederler.

Özellikle de Türkistan’ın bağımsızlığını her şeyin önünde gören, Alaş Orda Parti üyeleri bu dönemde hem halkın aydınlanmasında hem de birlik olması yolunda önemli görevler üstlenmişler. Bilinçli bir karşı koyuşla halkın yanında yer almışlar ve davaları uğruna durmaksızın çalışmışlar, dernekler kurmuşlar, yazıp çizmişler. Bunlar, kalemleri ile bir taraftan halkın karşı karşıya kaldığı eziyetleri dile getirirken, şuurlu bir nesil yetiştirmenin peşine düşmüşlerdir. Özellikle Mağcan Cumabaev, Saken Seyfulin, Ahmet Baytursunov, Beyimbet Maylin, İlyas Cansugirov, Mircakıp Dulat gibi şair, yazar ve devlet adamlarının çalışmaları sayesinde Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma faaliyetlerinin başarılı olmasının önüne geçilmiş. Milli ve manevi değerlerin korunarak bu güne gelmesi sağlanmıştır. Bu çalışmaların da büyük tesiri ile bilinçlenen halk onların ideallerine her zaman sahip çıkmıştır. Bunun neticesi olarak bugün her biri kendi bölgesinde bağımsızlığını elde etmiş Türk cumhuriyetleri vardır.

Bahse konu olan dönem aydınlarının yaptığı çalışmalar yaşadıkları dönemde merkezi hükümetin dikkatini çekmiş ve çoğu uzun takip, sürgün ve hapis hayatlarının ardından 1937-1938 aydın kıyımında hayatını kaybetmiştir.

Bu noktada dönemin birçok aydını gibi en etkin çalışanlardan biri olan ‘*Mir Cakıp Dulat*’ da yaşanan sıkıntıları dile getirirken, halkı bilinçlendirmek için de ‘*Kazak Toprakları*’ adlı şiirinde şu şekilde hitapta bulunur:

Ey ileri gelen kişiler, şuna dikkat edin. Onlar diyor ki

“Demir tavımda dövülür” bu atasözünü takip etmekle,

Gelecek nesillerin gözyaşları için büyük sorumluluk alıyorsunuz

Ah, sevgili vatanım, tamamıyla Rus göçmenlerin eline geçtin!

Biz adaletin gölgesi altında yaşamayı ümit etmiştik.

Şayet biz son topraklarımız da verirse hayvanlarımızı

Kumlar üzerinde otlatmak mecburiyetinde kalacağız.

Onlar seni topraklarından atıp oralara Rusları yerleştirdi

Sana sadece ziraata elverişsiz tuzlu göller ve susuz topraklar kaldı

Kazaklar! Kazak kavminin oluşmasından bu yana

Yaşadığın topraklar şimdi nerededir? (Saray, 1993: 69).

Birinci Dünya Savaşı ve Sebep olduğu Olaylar

Birinci Dünya Savaşı, tüm coğrafyalar gibi Türkistan coğrafyasını da derinden etkilemiştir. Doğrudan savaşa iştirak etmeseler de hâkimiyetinde oldukları Rusya'nın savaşa girmesi ve Türkistan üzerinden bazı isteklere ulaşma çabası sonucu Türkistan bölgesi yaşananlardan hem maddi hem de psikolojik olarak en çok etkilenen bölgelerden biri olur. Buna Rusya'nın savaş açıklarını kapatması için giriştiği bazı faaliyetler sonucu çıkan isyanlarda meydana gelen ölümler de hesaba katıldığında Türkistan insanının savaşa katılan ülkelerden daha fazla bir bedel ödedikleri ortaya çıkmaktadır.

Rusya geçmişten gelen birçok sorununu çözmek ve arzuladığı sıcak denizlere inme emeline ulaşmak için bu savaşta yer almış ve elindeki tüm imkânları seferber etmiştir. Buna rağmen başarılı olamayınca gözünü Türkistan coğrafyasına dikmiş ve bu coğrafyadan insan ve kaynak ihtiyacını karşılamak için çeşitli yollara başvurmuştur. Bunların en önemli iki tanesi vergilerin artırılması ve eli silah tutan herkesin askere alınmasıdır. Öteden beri zor geçimini sağlayan halka yükletilen vergiler tümünden halkın naçar kalmasına ve ciddi huzursuzlukların başlamasına neden olmuştur. Bununla beraber bağımsızlık hareketini başlatmak için fırsat bekleyen bu insanlara harekete geçme olanağını da beraberinde getirmiştir.

Başkaldırının tüm Türkistan coğrafyasını kapsamaması Rusya için hesap etmediği birçok olayın gerçekleşmesine neden olmuştur. Hatta Rusya'nın savaş devam ederken devrimle karşı karşıya kalması ve savaştan çekilme sürecine girmesini sağlayan olaylardan en önemlisi 1916 olaylarıdır. Bu olayları hesaba kattığımızda, devam ettiği süreçte ve sonuçları itibarı ile geniş bir etki alanına sahip olan Birinci Dünya Savaşı'nın katılan tüm devletleri etkilediğinden daha fazla Rusya'yı etkilediği ve bu devletin uzun süre karşı karşıya kalacağı sıkıntılı bir döneme girmesine sebep olduğu muhakkaktır. Çünkü Rusya, Birinci Dünya Savaşı ile 1905 Japon savaşı yenilgisini telafi etmek ve başka hedeflerine ulaşmak isterken tüm Türkistan'da 1916 yılında başlayan bir başkaldırı ile karşı karşıya kalmış ve devamında ihtilalin (Ekim Devrimi) gerçekleşmesi ile neticelenen bir süreç yaşamıştır. Özellikle 1916 yılı olayları büyük güç kullanılarak ve acımasız yöntemlere başvurulmuş olmasına rağmen, bu başkaldırı ve öncesinde yaşananlar bütün Türkistan'da meydana gelmiş olması dolayısıyla Türk topluluklarının birbirleri ile çekişmeyi bir kenara bırakarak ortak düşmana karşı ortak hareket etme fikrini de geliştirmiş, şuurlu ve milli duyguların harekete geçmesi için önemli bir etken olmuştur. Hatta Rusya'nın bir daha toparlanamamasına sebep olmuş ve hâkimiyet kurduğu coğrafyada artık sözünü dinlemediği için ancak sürgün, kıyım ve baskılar ile idare ettiği bir döneme girmiştir. Bunu da ancak yetmiş yıl devam ettirebilmiştir. Bunun neticesinde ekim devriminden sonra kısa ömürlü bağımsız Türk devletleri kurulmuştur. Esasında bugünkü bağımsız

Türk Cumhuriyetlerinin temelini oluşturan altyapı da o günlerden kalan düşüncelerin bugüne aksetmesidir.

2. Birinci Dünya Savaşı Sürecinde Gerçekleşen 1916 Olayları

1916 yılına gelindiğinde Çar Hükümeti cephede ve cephe gerisindeki ihtiyaçları karşılamak için Türkistan topraklarına yönelir. Çar'ın gözünü diktiği yerlerden biri de Kazakistan'dır. Halk Çar'ın bu isteğine tepki verince onlar da halkı kandırmak için propagandaya başlarlar. Bu amaçla ilk başta halkın nazarında saygın ve yüksek değere sahip akın ve ozanları kullanmayı düşünürler. Bunun için de aralarında Jambıl'ın olduğu dönemin en meşhur akın ve ozanlarını Almatı'da toplayıp bir ahırda zorla hapsederler. Onları padişahın lehine şiir söylemeleri için zorlarlar. Jambıl ve beraberindeki bir grup ozan her şeye rağmen bu emri reddeder. Bütün baskılara hatta bir hafta hapse atmalarına rağmen istediklerini yaptıramayan yöneticiler çaresiz bir şekilde onları serbest bırakmak zorunda kalırlar (İsmail-Göngör, 1996: 21). Bu durumu Jambıl Jabaev, şu şekilde ifade eder:

Үгім айт, патшаны мақта деді,

Болып жатқан соғысты жақта деді.

Жыр айтсаң, құдай менен пайғамбарды айт,

Онан басқа жырыңды таста деді,

(http://bilimsite.kz/akin_zhazushi/64-zhambyl-zhabaev.html 03.09.2014)

Nasihah ver, Padişahı öv dediler,

Devam etmekte olan savaşı destekle dediler,

Şiir söyleyen, Allah ile Peygamberi Söyle,

Ondan gayri şiirini bırak dedi

Rusların padişahı övmesini ve devam eden Birinci Dünya Savaşına özellikle de fakirlerin çocuklarını göndermesi için telkinde bulunması yönünde şiir söylemesi için istekte bulunmalarına karşılık Jambıl, dördlüğün son iki mısrası ile cevap verir “*Allah ve Peygamber adına söyle, bunun dışına çıkacaksan şiir söyleme*” der. Burada Allah ve Peygamberden kasıt hak olanı ve doğruyu söylemektir. Çar'ın fermanı toplumun aydın kesimini teşkil eden akın, şair ve yazarlar destek alamayınca halkta da destek göremez.

Bu fermana sadece menfaatlerini korumak için çok az sayıdaki zengin ve statülerini korumak isteyen bazı Kazak yöneticiler karşı çıkmamıştır. Bunun yegâne sebebi de imtiyazlarını kaybetme korkusu olan bu insanlar da aydınlar ve halk tarafından çok sert bir dille eleştirilmişlerdir. Bugün de bunların adından eser okunmazken karşı duranların hepsi birer kahraman olarak isimleri ile yaşatılmaktadırlar (Koç-İşina-Korganbekov, 2007: 428).

Bu tür menfaatçileri ve hiçbir menfaat gözetmeksizin safiyane bir biçimde Ruslara inanların bir gaflet uykusu içinde olduğunu aydınlar ısrarla hatırlatmaya

çalışır. Bu noktada dil ve devlet politikaları yönü ile Alaş'ın en etkin adamı diyebileceğimiz biri olan Ahmet Baytursunov, bu tür insanlara şöyle seslenir:

....

Talan edilmiş malın,

Esir alınmış ruhun,

Aç gözünü, uyan,

Uykuya hala doymadın mı?

... (Hyрҗалу P.H., 2011:10)

Bu isyana görünürdeki sebep olarak 8 Temmuz 1916 yılında Çar'ın emriyle eli silah tutan herkesin cephe gerisindeki işlerde kullanılmak üzere askere alınmasıdır (Saginbekov, 2007: 33). Fakat bu olay ancak sebeplerden birini teşkil etmektedir. Asıl sebep bununla beraber Rusların Türkistan'da coğrafyanın dengesini bozacak şekilde iskan politikalarına başvurup kitleler halinde gelip yerli halkın elindeki verimli toprakları almaları, hâkim oldukları yerlerde ağır vergiler ve uyguladıkları baskıcı rejim ile halk için hayatı çekilmez kılmalarıdır. Çünkü 1860'lı yıllardan itibaren Çar Hükümeti, Rus köylülerini bu coğrafyaya kaydırarak bölgede sömürgeleştirmeyi hızlandırma faaliyetine girişmiştir. Yoksa iddia edildiği gibi Rusya'nın bu bölgede ön ayak olduğu modern eğitime geçiş ve yerleşik düzene geçirmenin temel sebebi bölgeye medeniyet getirmek değil, bölgeyi Ruslaştırma içindir (Samgunova, 2006: 37). Bu yapılanları halk hiçbir zaman tasvip etmemiş ve tepkilerini göstermek için de her zaman bir kıvılcım beklemiştir. Uzun bir süredir her gün ayrı bir sıkıntı yaşayan halk için askere alma emri bardağı taşıran son damla olur. Bu başkaldırı kısa sürede her tarafa yayılan bir bağımsızlık hareketine dönüşür. Fakat padişah hükümetinin infaz memurları silah zoruyla bu başkaldırıyı daha fazla büyümeden engellerler. Bu başkaldırı da yer alan insanların çoğu kurşuna dizilir, asılır, sürgün edilir ya da hapse atılır (İsmail-Göngör, 1996: 23). Bu olaylar neticesinde sadece Kazakistan topraklarında sürgün edilen, hapisle cezalandırılan ve öldürülen insan sayısı bir milyondan fazla bir sayıya ulaşır. Bu sayı o dönemdeki Kazakistan'da yaşayan insanlar göz önüne alındığında nüfusun üçte birine tekabül etmektedir.

Başkaldırının çıkışına sebep olan olaylar birçok yazar ve şairin şiirlerinde tüm ayrıntıları ile yer almıştır. Bu şairlerden biri olan İsa Davkebaev "*Haziran Fermanı*" adlı şiirinde o günleri şöyle dile getirir:

On altı yılında

Yirmi altı Haziranda

Bozkırı kara bir bulut kapladı

Şimşek çakıp ateş saçtı

Huzur içinde olan sahraya

Basar gibi oldu albastı
Fermanı çıkıp Çar'ın
Halk şaştı yiğitler hayrete düştü
Ezeli intikam uyanıp
Uğuldaşıp isyan etti halk
Öldürüp yok edip Kazağı
Folbaum(Çar ordusu ajanları) çıktı küplere binip
Sürmek için savaşa
(Koç-İşina-Korganbekov, 2007:432).

Gerçekten de çıkan fermanın başkaldırının esas sebebi olmaktan çok fitilini ateşleyen bir sebep olduğunu “ezeli intikam uyandı” mısraında kendini net olarak gösterir.

Bu dönemde Jambıl'ın “Zildi Buyruk”, “Patşa Emri Tarıldı”, Köbdikov Tölev'in “Sarırganın Sarını” , Ciyenbekov Cüsibek'in “İyun Carlığı”, İsa Davkebayev'in “Bekbolat”, “Haziran Fermanı” v.b. şiirlerde Çarlık Rusya'nın bu dönemdeki zulümleri ele alınır (Koç-İşina-Korganbekov, 2007: 430).

Ekim Devrimi

Fakat bu olayların halka verdiği acılar ile aydınların kalemleri ile karşı durmaları, Ekim devriminin gerçekleşmesini hem kolaylaştırır hem de benimsenmesi ve halkın nazarında kabul görmesine vesile olur. Eski rejimin gaddarlığına karşın yeni rejime güvenen Türkistan insanı, yanıldığını, değişen sadece insanlar olduğunu kendilerine karşı uygulana politikalar ve bakış açısında bir değişiklik olmadığını kısa sürede anlar. Çok kısa bir süre içinde toparlanıp gücü tekrardan eline alan Sovyet yöneticileri eski rejimi aratacak uygulamalara girişirler. Çünkü 1917 ihtilalinden önce olduğu gibi sonra da tüm Türkistan'da olduğu gibi Kazak milletini de yok etme ve asimile politikası uygulanır. Öyle ki onların geçmişleri ile olan bağlarını koparmak için, 'geçmişte cahil göçebe bir halk oldukları ve ancak Ruslar sayesinde medeniyetle tanışıp eğitime ulaştıkları tezi işlenir (Samgunova, 2006: 32).

Ekim Devrimi, Birinci Dünya Savaşına giren ve başarısız netice alan Çarlık Rusya'nın kendi hâkimiyeti altındaki topraklardan faydalanarak başarı yakalama girişimlerinin de sonuçsuz kalması sonrasında yeniden toparlanmak ve elindekileri koruma gayreti ile zorunlu olarak başvurmuş olduğu yöntemlerden biridir. Her ne kadar bir devrim yaşanmış olsa da kendi iç bünyesinde yönetsel anlayışta birtakım değişimlere sahne olmuş olsa da hâkimiyeti altındaki tebaa için değişen bir durumdan -ilk birkaç ay dışında- bahsetmek mümkün değildir. Çünkü adeta her yerde isyana hazır hale gelen halkı sakinleştirmek ve zaman kazanmak bahanesi ile ilk başlarda özgürlükler vaat edilmiştir. Bu vaatler nedeniyle, devrim, on yıllardır Çarlık Rusya'sının baskıcı politikaları altında ezilen Türkistan halklarından ciddi anlamda destek görmüştür. Yoksa destek gören işgal veya Ruslaştırma politikaları değildir.

Bu durumu Sabit Dönentaev “Bostandık” adlı şiirinde:

...aleme ağzını açan ejderhanın,
Yok edilip, maksadının öldüğü gündür.

(Кирабаев, 2011:171)

Diyerek Çarlık Rusya’sının insanların zihnindeki yapısını ve ondan kurtulmanın getirdiği sevinci ortaya koyar.

Yine 1919 yılında Sabit Mukanov, şöyle gelen rahatlama, demokratik söylemlere şiirinde:

Çalışıp dursan, bilim sanat seninki (olur)
Kendin, sahip (olursun), al sana bağımsızlık

(Кирабаев, 2011:173)

Demek suretiyle, değer verilenin Çarlık Rusya’sı yerine gelen Sovyet Rusya’sına değil özgür yaşam düşüncesi olduğunu ortaya koyar.

Sonuç

Sonuç olarak Kazakların tüm bu tepkilerinin altında yatan yegâne neden işgal, sömürü, baskı ve N. Krusçev’in “Herkes Rusça konuşmaya başladığı an komünizme ulaştık demektir.” (Samgunova, 2006: 31) sözüyle ifade ettiği Ruslaştırma politikasına karşıdır. Özellikle adları isyan, göçebe, medeniyetten uzak gibi kavramlarla yan yana getirilmeye çalışılan bu Türk topluluğunun esas kimliğini oluşturan unsurlara baktığımızda sınırsız hoşgörü, misafirperverlik, nezaket ve aydınlanma hamleleri görmek hiç de zor değildir.

Aynı şekilde Ekim Devrimi’nin de kabul görmesi halkın ve aydınların işgali benimsediği ve topraklarını ellerinden alanlara kurtarıcı gözü ile baktığından değildir. Yaşanan çok zor bir sürecin sonunda kısmi bir rahatlama ile insanların nefes alması ve gelen yeni yönetimin aldatmak için vaat ettiği demokratik ve özgürlükçü söylemleridir.

Kaynakça

- Arıkan, M. (2010). Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Kazak Jırav ve Akınları, Elik yayınları, İzmir.
- İsmail, Z., Göngör, A. (1996), Jambıl, Ahmet Yesevi Vakfı Yayınları 4, Ankara.
- Joldasbekov, M. (1996). Asıl Sözdin Atası, Almatı.
- Кирабаев, С.С. (Б.Р.), (2011). Хх. Ғасыр Әдебиетіндегі Тәуелсыздік Идеасының Көркем Шешімі, Арда, Алматы.
- Қоң, К., Ысіна, А. ve Кorganbekov, В. (2007). Kazak Edebiyatı 1, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Нұрғали Р.Н., Алпысбаев К.К., Аймұхамбет Ж.Е., Байтанасова К.М. (2011). Қоғамдық Гуманитарлық Бағыт КАЗАК ӘДЕБИЕТИ 11, Жазушы Баспасы, Алматы.
- Öner, M. (2006). XX. Yüzyıl Türkistan Edebiyatının Anıtı: Muhtar Avezov(1897-1961), (Bilig Dergisi), S.37, s. 175-188.
- Saginbekov, B. (2007). Kırgızistan'da Ürkün Olayı Ve Kırgız Şiirindeki Akisleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı, Türk Dünyası Edebiyatları Bilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir.
- Samgunova, M. (2006). Kazakistan'ın Tehdit Algılamaları ve Bölgesel Güvenlik Politikaları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi, Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Saray, M. (1993). Kazak Türkleri Tarihi "Kazakların Uyanışı", Nesil Matbaacılık, İstanbul.
- http://bilimsite.kz/akin_zhazushi/64-zhambyl-zhabaev.html 03.09.2014.